

บทที่ 3

บทวิเคราะห์

ในการทำงานศิลปะชุด “พื้นที่ดอกไม้” ข้าพเจ้าพบสาระที่น่าจะนำมาพิจารณาหลังจากผลงานเสร็จสิ้นแล้วเช่น การใช้สัญลักษณ์ในผลงาน แนวคิดเรื่องเพศและวัฒนธรรม การคาดหวังประโยชน์จากผลงาน การเลือกใช้การจัดการที่แตกต่างจากกรอบศิลปะแบบเดิม ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในระหว่างการนำเสนอผลงาน การศึกษาจุดตั้งนึ่งของการใช้สัญลักษณ์และการเคลื่อนไหว ในเชิงความหมายของดอกไม้ ดังมีรายละเอียดดังนี้

แนวคิดสัญลักษณ์

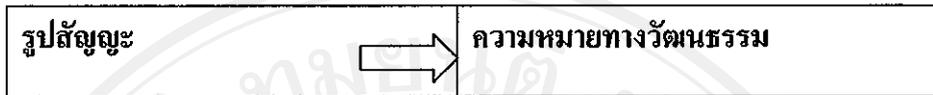
“ทำไมต้องดอกไม้ ดอกไม้อย่างไร” เป็นคำถามที่ข้าพเจ้าเฝ้าถามตัวเองเรื่อยๆ โดยมีฝั่งของคำตอบที่ไม่เคยมั่นใจว่าอาจหมายถึงการบอกนัยของความเป็นเพศสภาพ (หญิง) หรือคือความรู้สึกภายในซึ่งหาคำตอบได้ไม่สิ้นสุด

การวิเคราะห์สัญลักษณ์ “ดอกไม้” ในงานศิลปะของตนเองนำข้าพเจ้ามาพบกับแนวคิดทฤษฎีสัญศาสตร์โครงสร้างจากหนังสือ “มายาคติ” ของโรลิ่งด์ บาร์ตส์ ซึ่งอธิบายการใช้สัญลักษณ์ของสังคมมนุษย์ในหนังสือชื่อ มายาคติไว้ ดังนี้

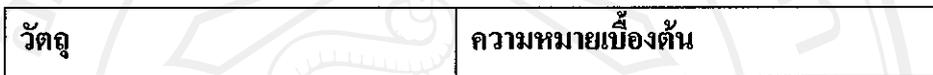
“มายาคติเป็นระบบสื่อความหมายซึ่งมีลักษณะพิเศษตรงที่มันก่อตัวขึ้นบนกระแสนสื่อความหมายที่มีอยู่ก่อนแล้ว จึงถือได้ว่า มายาคติเป็นระบบสัญลักษณ์ในระดับที่สอง สิ่งที่เป็นหน่วยสัญลักษณ์ (ผลลัพธ์จากการประกอบของรูปสัญลักษณ์) ในระบบแรก กลายมาเป็นเพียงรูปสัญลักษณ์ในระบบที่สอง ขออ้อในที่นี้ว่า วัสดุสำหรับสร้างวาทะแห่งมายาคติ (เช่น ภาษา ภาพถ่าย ภาพวาด โปสเตอร์ พิธีกรรม วัตถุ ฯลฯ) ว่าในเบื้องต้นนั้นจะมีความแตกต่างหลากหลายเพียงใดก็ตาม แต่ครั้งเมื่อถูกจับยึดโดยมายาคติแล้ว ก็จะถูกทอนให้เหลือเป็นเพียงรูปสัญลักษณ์เพื่อสื่อถึงสิ่งอื่นเสมอ” (โรลิ่งด์ บาร์ตส์ 2544)

ในผลงานชุดพื้นที่ดอกไม้ประกอบด้วยสัญลักษณ์ของดอกไม้แฝงอยู่ในผลงานหลายประเภท เช่น ภาพวาด บทเพลง บทกวี ซึ่งล้วนรวมอยู่ในรูปของศิลปะจัดวาง คิดตั้ง โดยที่ทฤษฎีแนวคิดสัญลักษณ์ซึ่งข้าพเจ้าอ้างอิงไว้ข้างต้นสามารถให้ความชัดเจนกับคำตอบสำหรับข้าพเจ้าเองว่าดอกไม้ในความหมายของข้าพเจ้ามิใช่ความหมายโดยตรงตามพจนานุกรมแต่ คือ ทศนคติของข้าพเจ้าต่อวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับบริบทแห่งความเป็นเพศหญิงในสังคมไทย

โดยทฤษฎีมายาคติของบาร์คส์ได้แสดงแผนผังการทำงานที่เป็นประโยชน์สำหรับการวิเคราะห์สัญลักษณ์ ดอกไม้ในผลงานของข้าพเจ้าดังภาพเปรียบเทียบด้านล่างนี้

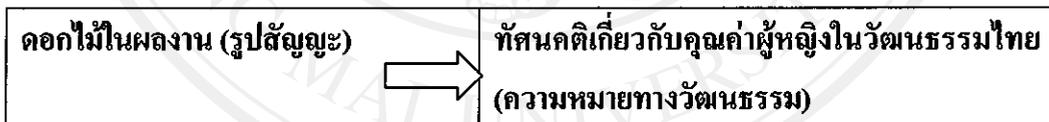

ระดับของมายาคติ

ผังแสดงการทำงานของมายาคติ

และจากแผนผังดังกล่าวทำให้ข้าพเจ้าค้นหาคำตอบในการใช้สัญลักษณ์ดอกไม้ของตัวเอง ดังนี้

ระดับของมายาคติ

การเปรียบเทียบผังแสดงการทำงานของสัญลักษณ์แนวมายาคติ

ดอกไม้ในความหมายเบื้องต้นตามพจนานุกรมหมายถึง ส่วนสืบพันธุ์ของต้นไม้
ส่วนความหมายของดอกไม้ในงานศิลปะของข้าพเจ้า หมายถึงสัญลักษณ์ที่แสดงถึงบทบาท
ความเป็นผู้หญิงในวัฒนธรรมไทยและความรู้สึกที่งดงามในใจ

ทั้งนี้ข้าพเจ้าได้ตรวจสอบการใช้รูปสัญลักษณ์ในผลงานชุดพื้นที่ดอกไม้ตามคุณสมบัติ 3
ประการตามแนวของบาร์ตส์ว่า คือ

1. ต้องมีรูปธรรม ซึ่งอาจเป็นภาพ อักษร เสียง วัตถุหรืออื่นๆ
2. ต้องมีความหมายมากไปกว่าตัวเอง
3. ผู้ใช้สัญลักษณ์ต้องตระหนักรู้ว่าการใช้รูปธรรมดังกล่าวเป็นสัญลักษณ์

จากการพิจารณาสัญลักษณ์ในผลงาน ชุดพื้นที่ดอกไม้และประกอบกับการค้นคว้า
แนวคิดศาสตร์จากแหล่งความรู้ข้างต้นทำให้ข้าพเจ้ามีประเด็นในการเรียนรู้เกี่ยวกับการ
แสดงออกของตัวเองผ่านงานศิลปะโดยการวิเคราะห์สัญลักษณ์ ดังนี้

ส่วนประกอบของผลงานในฐานะสัญลักษณ์ สามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. สัญลักษณ์ที่สังคมยอมรับ เช่น ดอกไม้หมายถึง ผู้หญิง และความรู้สึกที่ดี
สัญลักษณ์ ดอกไม้ในงานชุดพื้นที่ดอกไม้ หมายถึง เพศหญิง ดอกไม้ในงานของ
ข้าพเจ้าบอกนัยของค่านิยมของวัฒนธรรมไทยที่ผูกความพึงพอใจต่อสิ่งสวยงามว่า ดี เช่นเดียวกับการ
เปรียบลักษณะของผู้หญิงว่าเป็นเช่นดอกไม้ สัญลักษณ์ ดอกไม้ แทนความรู้สึกที่ดี เช่น ความรัก
ความปรารถนาดี และความสุขซึ่งข้าพเจ้าเชื่อว่ามีอยู่ในสตรีเพศดังเช่นคำอธิบายเกี่ยวกับความรักไว้
ว่า “ความรักมีอยู่ในสายใยธรรมชาติของมนุษย์นั่นคือ ความรักระหว่างแม่กับลูก ซึ่งมีอยู่ใน
สัญชาตญาณของผู้หญิงทุกคน”

2. สัญลักษณ์ที่ข้าพเจ้าใช้ในผลงาน ในฐานะคนทำงานศิลปะ
สัญลักษณ์ พื้นที่ (space) คำว่าพื้นที่หมายถึงที่ว่าง ที่เฉพาะ อาณาเขต ช่องว่าง ที่ปราศจาก
การปัดอว้าง (ความว่างเปล่า) สำหรับข้าพเจ้าแล้ว พื้นที่ดอกไม้คือพื้นที่ในอุดมคติ หมายถึงพื้นที่
แห่งความสุขหรือพื้นที่แห่งความสุขของผู้หญิง โดยแบ่งเป็นพื้นที่ภายนอกให้มีรูปลักษณะมองเห็น
ได้อาจใช้งานได้และพื้นที่ภายในจิตใจที่เกี่ยวข้องต่อความเป็นเพศหญิงในเชิงคุณค่าและความหมาย
แห่งบทบาท

สัญลักษณ์ บ้านทรงหกเหลี่ยม เริ่มต้นจากการหลีกหนีรูปแบบบ้านทรง 4 เหลี่ยมทั่วไปและ
ต้องเลือกระหว่าง 6 หรือ 8 จนกระทั่งสุดท้ายข้าพเจ้าเลือกเอาตัวเลขใกล้เคียงตัวคือเลข 6 เนื่องจากเพื่อน

ร่วมชั้นเรียนของข้าพเจ้ามี 6 คน และมีงานที่เกี่ยวข้องกับเพื่อนทั้ง 6 คือการขอให้แต่ละคนวาดภาพดอกไม้สำหรับตกแต่งผนังส่วนภายนอกจำนวน 6 ด้าน

สัญลักษณ์ โตะ แก้วรูปทรงกลมและลายดอกไม้ ความหมายทางสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับสันติภาพคือรูปทรงกลม “วงกลมเป็นสัญลักษณ์ของสันติภาพ” (สมพร รอดบุญ , 2549) พื้นที่ภายในบ้านคือพื้นที่แห่งความสุข พื้นที่แห่งความสันติ หรืออาจหมายถึง สันติภาพต้องเริ่มจากการสร้างขึ้นภายในบ้าน

สัญลักษณ์ ดอกไม้สีเหลืองในแจกันสีทรงกลม หมายถึงมิตรภาพและความสว่าง ซึ่งวางไว้ตำแหน่งกลางพื้นที่ที่แสดงถึงการรวมประสาน ซึ่งนักปรัชญาอธิบายไว้ว่า ความรักทำให้เกิดการประสาน แต่ความเกลียดชังก่อให้เกิดความแตกแยก ดอกไม้สีเหลืองในงาน พื้นที่ดอกไม้ หมายถึงความรักความเมตตาในมิตรภาพซึ่งนำไปสู่การสร้างสันติภาพในพื้นที่ได้

สัญลักษณ์ ผ้าพิมพ์ลายดอกไม้สีต่างๆที่ห่อหุ้มพื้นที่และสิ่งของภายในบ้าน หมายถึงการแผ่ขยายบทบาทความรับผิดชอบภายในบ้านซึ่งเป็นพื้นที่ที่สังคมวางไว้ให้เป็นพื้นที่ของผู้หญิง นอกจากนี้ผ้าลายดอกไม้ยังเป็นที่นิยมในฐานะลวดลายเสื้อผ้าอาภรณ์ของผู้หญิงวัยต่างๆสืบเนื่องมา

สัญลักษณ์ บทกวีดอกไม้และบทเพลงดอกไม้ หมายถึงการสร้างความสุขในพื้นที่ส่วนตัวของแต่ละคนที่เราสามารถสรรหาได้จากสิ่งที่มีอยู่แล้วใกล้ตัว ในส่วนของบทเพลงและบทกวีดอกไม้ที่มีอยู่ในผลงานซึ่งเปิดให้คนเข้าร่วมและรับรู้ถึงความรู้สึกเดียวกัน ได้ด้วยการ ได้ยินเสียงจากบทเพลงเดียวกันเป็นอุปมาในการร่วมรับรู้ความรู้สึกของกันและกันจากการเดินทางไปติดตั้งผลงานในพื้นที่ต่างๆทำให้ข้าพเจ้าเรียนรู้ว่าเสียงดนตรีเป็นศิลปะแขนงหนึ่งที่สามารถเข้าถึงความรู้สึกของผู้คนได้มาก

จากการศึกษาแนวคิดสัญลักษณ์ทำให้ข้าพเจ้าเข้าใจเนื้อหาของมายาคติหรือวาทะแห่งการสื่อความหมายในงานชุดพื้นที่ดอกไม้ว่า หมายถึง พื้นที่สาธารณะซึ่งในที่นี้ข้าพเจ้าหมายถึงบทบาทหน้าที่ ความเป็นครู เป็นแม่ กับพื้นที่ส่วนตัวเช่นความสุขหมายถึงพื้นที่ทางกายภาพที่นำความสุขจากการมองเห็นมาสู่ความสุขทางใจ

แนวคิดเรื่องเพศและวัฒนธรรม

1.“บ้าน” พื้นที่แห่งบทบาทของผู้หญิง

“การเน้นบทบาทความเป็นแม่ของผู้หญิง นำไปสู่บทบาทที่ตรงกันข้ามที่พบอยู่เป็นสากลในโลกระหว่างบทบาทที่ถูกจำกัดอยู่กับงานบ้าน กับบทบาทที่เกี่ยวข้องกับสาธารณชนหรืองานนอกบ้าน ซึ่งแน่นอนเป็นเรื่องของความไม่เท่าเทียมกัน เพราะการที่ผู้หญิงต้องถูกจำกัดบทบาทอยู่ในแวดวงของงานบ้าน ทำให้ไม่มีโอกาสที่จะเข้าถึงสิ่งที่เรียกว่าอำนาจ ชื่อเสียงและค่านิยมทาง

วัฒนธรรมที่กลายเป็นอิทธิพลของผู้ชายเท่านั้น ครอบงำที่ยังมีความไม่สมดุลระหว่างบทบาทของหญิงและชายดังกล่าว การได้มาซึ่งอำนาจของผู้หญิงจึงถูกมองว่าเป็นสิ่งไม่ถูกต้องตามกฎหมายหรือหลักการเสมอ และวิถีทางที่ผู้หญิงจะได้รับการยอมรับ รวมทั้งความรู้สึกทางคุณค่าต่างๆ ก็จะถูกหล่อหลอมและจำกัดอยู่เฉพาะแต่ในโลกของงานบ้านที่ผู้หญิงสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับด้วยเท่านั้น” (ปราณี วงษ์เทศ , 2536)

2. แนวคิดสตรีนิยม

“แนวคิดสตรีนิยมเกิดขึ้นในตะวันตก แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. แนวคิดสตรีนิยมแบบหัวรุนแรง (radical feminism)
2. แนวคิดสตรีนิยมแบบมาร์กซิสต์ (marxist feminism)
3. แนวคิดสตรีนิยมแบบสังคมนิยม (socialist feminism)”

“ประเด็นหลักที่กลุ่มสตรีนิยมได้ตรวจสอบมีหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของงานบ้านที่ไม่ถูกนับว่าเป็นงานและไม่มีคุณค่าทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม การที่ผู้หญิงต้องพึ่งพิงผู้ชายในทางเศรษฐกิจ เพราะการแบ่งงานและหน้าที่ตามสภาพที่จำกัดผู้หญิงไว้ในพื้นที่ส่วนตัวของครอบครัวหรือประเด็นเกี่ยวกับความรุนแรง โดยครอบครัวถูกมองว่าเป็นพื้นที่ของความรุนแรงที่ผู้หญิงถูกกดขี่ทั้งทางกายและทางใจ สตรีนิยมแนวสุดขั้วมองว่าครอบครัวเป็นพื้นที่อำนาจของปิตาธิปไตย แสดงออกและกระทบกับชีวิตของผู้หญิงอย่างเต็มที่ และเป็นพื้นที่ที่ถูกฝังลักษณะและบทบาทของเพศสภาพ ประสบการณ์ของผู้หญิงหลายกลุ่มชี้ให้เห็นว่างานบ้านยังเป็นความรับผิดชอบของผู้หญิง ทั้งที่เธอเหล่านั้นต้องทำงานนอกบ้านด้วย

นักสตรีนิยมบางกลุ่มให้ความสำคัญกับหรือเชิดชูความเป็นแม่ มีการมองว่าความเป็นแม่เป็นแก่นหรือศูนย์กลางของความเป็นหญิง เป็นอัตลักษณ์ของผู้ที่มีเพศสภาพหญิงและเป็นความสัมพันธ์พื้นฐานที่สะท้อนอำนาจและความสำคัญของผู้หญิง ปัญหาก็คือ ความเป็นแม่” อย่างที่เราคุ้นเคยและให้คุณค่านั้นมิได้เป็น “ธรรมชาติ” ของผู้หญิงแต่เป็นสถาบันที่สังคมสร้างขึ้นบนฐานของลักษณะทางชีวภาพเพศหญิงเป็นฝ่ายตั้งท้องและให้นมลูก ความเป็นแม่เป็นสถาบันที่มีความรับผิดชอบและหน้าที่หลายประการที่สลับซับซ้อน.....การมองความเป็นแม่ว่าเป็นแก่นของความเป็นหรือการให้คุณค่ากับความเป็นแม่อย่างไม่ตั้งคำถาม อาจเป็นเพียงการมองเห็นโลกตามมายาคติ ที่มาจากระบอบอำนาจความจริงของสังคม” (สินิทธิ์ สิทธิรักษ์ , 2542)

จากการศึกษาทัศนะเรื่องบทบาทแห่งผู้หญิงและแนวคิดสตรีนิยมตะวันตกแล้วกลับมาพิจารณาเนื้อหาของตนเองข้าพเจ้าพบว่าประเด็นทั้งที่สอดคล้องกับแนวคิดในงานของข้าพเจ้าที่เอ่ยถึงการให้คุณค่าของความเป็นแม่หรือแม่แต่การที่สังคมคาดหวังและวางกรอบทางวัฒนธรรมให้โดยเปรียบว่าเป็นเช่นดอกไม้และที่ไม่เกี่ยวข้องกับตัวผลงานเช่นการไม่นำเสนอสาระเชิงลบว่าไม่นำเสนอด้วยการฟุ้งเฟ้อหรือได้รับการกดขี่ใดๆจากความแตกต่างระหว่างเพศแม้ว่าการทำงานที่อ้างแนวคิดเรื่องดอกไม้และผู้หญิงของข้าพเจ้าตั้งแต่การทำงานชุดก่อนจะแสดงนัยถึงการไม่เห็นด้วยกับการกำหนดพื้นที่จำกัดในวัฒนธรรมไทยสำหรับผู้หญิงแต่ในผลงานชุดนี้ความหมายของดอกไม้ที่เสนอนัยแห่งความเป็นผู้หญิงไม่มีความข้อนแย้งต่อต้านในขณะเดียวกันก็ได้สร้างความหมายใหม่แห่งความรู้สึกที่คั่งงามในฐานะมนุษย์ผ่านรูปสัญลักษณ์ทางศิลปะ

การคาดหวังในเรื่องประโยชน์จากผลงาน

ข้าพเจ้าคิดว่าคุณค่าของสิ่งใดๆไม่อาจแยกออกจากประโยชน์และความสัมพันธ์ที่ผู้คนได้รับเช่นดอกไม้มีประโยชน์ในด้านจิตใจซึ่งตรงกับหน้าที่ของงานศิลปะในความเชื่อของข้าพเจ้าและเหตุผลดังกล่าวคือวัตถุประสงค์แรกในผลงาน พื้นที่ดอกไม้

ข้าพเจ้าไม่ปฏิเสธถึงความงามของดอกไม้แต่ตระหนักถึงคุณค่าควบคู่ไปพร้อมกันโครงการวาดภาพดอกไม้กับกลุ่มคนแก่ และเด็กนักเรียนในโรงเรียนประถมจึงเริ่มขึ้นจากการสำรวจศักยภาพของตนเองว่าสามารถสร้างประโยชน์กับผู้อื่นโดยการทำงานศิลปะได้อย่างไร บทบาทและวิถีชีวิตของการเป็นครูสอนวิชาศิลปะจึงเกิดขึ้น โดยเริ่มจากบริเวณศาลาบ้านพักคนชรา จังหวัดเชียงใหม่กับกลุ่มคุณยายที่อายุกว่า 70-80 ปี

ข้าพเจ้าไม่อาจวิเคราะห์ระดับของความสุขที่คุณยายได้รับจากการวาดภาพดอกไม้กับข้าพเจ้าได้แต่ทั้งนี้ก็สามารถสังเกตเห็นถึงความเพลิดเพลิน คลายเบื่อหน่ายและอาการเมื่อยล้าจากความเร่งรีบของสังขาร ได้เห็นรอยยิ้ม ได้ยินเสียงหัวเราะ เกิดการพูดคุยสนทนา แค่นี้ข้าพเจ้าก็รู้สึกว่าคุณยายมีประโยชน์สำหรับผู้อื่นเช่นคนแก่ที่บ้านพักคนชรา ด้วยเหตุนี้ความสุขจากการเป็นผู้ให้ก็ตามมา

ทุกชีวิตปรารถนา ความสุข แต่การค้นหาสิ่งเล็กน้อยที่เป็นส่วนนามธรรมคือความรู้สึกดีภายในใจนั้น จะมีใครกี่คนที่ประสบความสำเร็จอย่างแท้จริง โครงการวาดภาพดอกไม้กับเด็ก ๆ อาจจะแตกต่างทางด้านประโยชน์ที่ได้รับเช่นเด็กๆอาจจะได้รับเพียงความเพลิดเพลินเล็กน้อยในช่วงโมงการเรียนวิชาวาดเขียน แต่ข้าพเจ้าคิดว่าเป้าหมายของความสุขไม่ได้อยู่ที่เส้นชัยแต่มีอยู่ใน

กระบวนการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างมนุษย์และที่สำคัญคือ ข้าพเจ้าได้ลงมือทำในสิ่งที่หวัง นั่นคือ สร้างประโยชน์ให้กับผู้อื่นผ่านงานศิลปะ

บ้านดอกไม้รูปทรง 6 เหลี่ยมบรรจุกาภาพวาดของเด็กและคนชราภายในกรอบสี่เหลี่ยม บทกวี บทเพลง โต้ะเก้าอี้ลายดอกไม้ ถูกเคลื่อนไปติดตั้งในพื้นที่ต่างๆที่มีผู้คนสัญจรไปมา เช่น บริเวณอ่างแก้วในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งมีกลุ่มนักศึกษาให้ความสนใจมากพอสมควร ประโยชน์ที่ได้รับอาจจะเป็นการได้มีโอกาสชื่นชมความงามหรือการได้พบกับความประหลาดใจ หรืออาจเป็นการได้รับประสบการณ์จากผลของงานศิลปะในพื้นที่ที่มีโชสถานสำหรับการแสดงงานศิลปะอย่างพิพิธภัณฑ์หรือหอศิลป์ทั้งนี้เป็นการคาดหวังจากการที่ได้ลงมือทำแต่ผลที่ได้รับเป็นเรื่องของแต่ละบุคคลซึ่งอาจจะไม่เท่ากัน ดังเช่นบทกวี

“ความสุขไม่สามารถมาจากภายนอก มันต้องมาจากภายใน
 สิ่งที่ทำให้เราเป็นสุขไม่ใช่เกิดจากสิ่งที่เราเห็น สัมผัส
 หรือคนอื่นทำอะไรให้เรา แต่เกิดจากสิ่งที่เราคิดและทำ
 อันดับแรกเพื่อคนอื่น และต่อมาคือเพื่อตัวเราเอง”

(เฮนเลน เกลเลอร์ 1880-1968)

การจัดการศิลปะที่แตกต่างจากประสบการณ์เดิม

หลังจากข้าพเจ้าติดตั้งงานในพื้นที่สาธารณะ 4 แห่ง คือ บ้านพักคนชรา บริเวณอ่างแก้วในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อนุสาวรีย์สามกษัตริย์และโรงเรียนบ้านเชิงคอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่ แล้วข้าพเจ้าได้รับรู้ถึงวิถีชีวิตของตนเองที่สัมพันธ์กับการทำงานศิลปะว่า ความอิสระในการเลือกทำในสิ่งที่ตนเองรักด้วยความมุ่งมั่นต่ออุปสรรค นำมาซึ่งการรับรู้ถึงความรู้สึกอิสระภายในและมีคำตอบชัดเจนสำหรับตัวเองว่า “ทำไมต้องพื้นที่สาธารณะหรือทำไมศิลปะน่าจะเป็นอะไรก็ได้” ดังเช่นคำถามและคำตอบที่เป็นสมมุติฐานแรกในการยื่นเสนอหัวข้อเพื่อทำวิทยานิพนธ์ชุดนี้ต่อคณะกรรมการ

เราทุกคนทราบความสำคัญของ อิสระหรือเสรีภาพว่าเกี่ยวข้องกับความสุข และแนวคิดดังกล่าวทำให้ข้าพเจ้าเลือกวิธีการทำงานศิลปะที่แตกต่างไปจากเดิม เช่นการใช้วัสดุส่วนหนึ่งที่มีอยู่ทั่วไปเป็นส่วนประกอบของงาน เป็นวัตถุที่ไม่ได้ผลิตขึ้นเองอย่างเช่น ฝ้ายลายดอกไม้ โต้ะ เก้าอี้และอื่นๆ โดยเฉพาะการติดตั้งงานศิลปะชุดนี้ในพื้นที่สาธารณะนำมาซึ่งการเรียนรู้ที่แตกต่างจากการทำงานศิลปะในอดีต โดยก่อนการเดินทางแต่ละครั้งข้าพเจ้าต้องต่อสู้กับความกังวลใจและต้องอาศัยการรวบรวมกำลังใจจากหลายวิธีการกว่าจะได้ลงมือทำซึ่งต่างไปจากการวาดภาพใส่กรอบ

แล้ววางผลงานในหอศิลป์ ในช่วงท้ายสิ่งที่ข้าพเจ้าได้รับกลับมาคือความรู้สึกถึงความโล่งว่างจากการปลดความกังวลภายในจิตใจเมื่อการทำงานเสร็จสิ้นลง ข้าพเจ้าคิดว่าประสบการณ์ระหว่างการเดินทาง ความสัมพันธ์กับผู้คน สถานที่ และทุกบริบทภายในกระบวนการทำงานพื้นที่ดอกไม้คือผลลัพธ์ที่น่าจดจำเพราะนั่นคือช่วงเวลาแห่งความสุข

การค้นหาความอิสระในการเลือกใช้วัสดุและการติดตั้งผลงานศิลปะชุดพื้นที่ดอกไม้ในที่นี้ต่างไปจากเคย ทำให้ข้าพเจ้าเห็นด้วยกับบทกวีที่ว่า

“ความลับของความสุขคือเสรีภาพ
ความลับของเสรีภาพคือ ความกล้าหาญ”
(ซูไซเคิส 460-400 ก่อนค.ศ.)

ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างสร้างและนำเสนอผลงาน

เจตจำนงในการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้คนในพื้นที่ดอกไม้ ซึ่งสมมุติให้เป็นเสมือนพื้นที่แห่งความสุขพื้นที่ส่วนตัวในบ้านที่บัดนี้พร้อมเปิดรับและมอบไมตรีผ่านปฏิสัมพันธ์ ด้วยตระหนักถึงคุณค่าแห่งการมีชีวิตผ่านกระบวนการเริ่มที่การคิดถึงงานศิลปะแบบจัดวางติดตั้ง เปิดให้เกิดการเข้าร่วมของผู้คนในพื้นที่แห่งอุดมคติหรือจินตนาการที่ชื่อว่า “พื้นที่ดอกไม้” แต่สำหรับข้าพเจ้าปฏิสัมพันธ์ของผู้อื่นน่าจะเป็นคำตอบในการแสวงหาอิสระในวิถีการทำงานศิลปะของตนเองซึ่งมีความแตกต่างในแต่ละสภาพแวดล้อม ดังนี้

กลุ่มคนแก่ในบ้านพักคนชรา

ข้าพเจ้าสร้างปฏิสัมพันธ์กับคุณตา คุณยายผู้อยู่แต่ภายในบริเวณบ้านพักคนชราด้วยการวาดภาพดอกไม้ พุคกุย ร้องเพลงว่าด้วยเรื่องดอกไม้ และสิ่งที่น่าสนใจ คือการที่คุณยายหลายท่านต่างมีกิจกรรมยามว่างที่เกี่ยวข้องกับดอกไม้ไม่ว่าจะเป็นดอกไม้ประดิษฐ์ หรือการร้องเพลงดอกไม้ได้เช่น เพลงอุทยานดอกไม้ เพลงกล้วยไม้ เพลงกุหลาบเวียงพิงค์ เพลงปาหนัน เป็นต้น แสดงถึงว่าในวิถีชีวิตของผู้หญิงไทยต่างผูกพันกับดอกไม้

กลุ่มนักเรียนในโรงเรียนประถม

ข้าพเจ้าได้มีโอกาสดัดกิจกรรมการวาดภาพดอกไม้กับเด็ก ๆ หลายชั้นเรียนและสังเกตเห็นว่าแต่ละห้องมีความกระตือรือร้นในการวาดภาพแต่มีรายละเอียดที่แตกต่างกันเนื่องจากการปลูกฝังการชื่นชมในความงดงามของดอกไม้ต่างกัน เช่น ตัวอย่างนักเรียนชั้น ประถมปีที่ 2 โรงเรียนบ้านเชิงคอยจะมีความสนุกสนานและแสดงถึงความสุขขณะวาดภาพดอกไม้มากกว่าเนื่องจากคุณครู

ประจำชั้นมีความชื่นชอบในดอกไม้ ถึงแม้ว่านักเรียนส่วนใหญ่จะวาดภาพเพราะความเพลิดเพลิน และอาจจะได้ประโยชน์ไม่มากเท่าคนแก่เนื่องจากการจัดจ้อยและวิถีชีวิตระหว่างทั้งสองวัยต่างกัน แต่ข้าพเจ้ายืนยันกับตัวเองว่า เจตจำนงแห่งการเป็นผู้ให้ความรู้สักทีจะนำมาซึ่งความปิติสุข โดยเฉพาะในบทบาทของผู้ให้

กลุ่มคนหนุ่มสาวบริเวณอ่างแก้ว มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผลงานบ้านลวดลายดอกไม้รูปทรง 6 เหลี่ยมวางขวางระหว่างเส้นทางสัญจรที่ผู้คนใช้สำหรับวิ่ง เดิน เพื่อผ่อนคลายยามเย็นคือภาพผลงาน พื้นที่ดอกไม้ในบริบทของพื้นที่สาธารณะของบริเวณที่ใช้สำหรับพักผ่อนที่ใกล้ชิดกับธรรมชาติ คือ ภูเขาและแอ่งน้ำที่ถูกนำมาติดตั้งเพื่อจุดประสงค์ในการมอบความรู้สึกที่ดีด้วยดอกไม้ เพียงแต่ดอกไม้ในงานศิลปะซึ่งมีนัยซ่อนความหมายเบื้องต้นนั้นคือ การมอบความงาม มอบความรักมอบโอกาสสำหรับพื้นที่แห่งความสุขตามอุดมคติผ่านงานศิลปะ ซึ่งจากการสังเกตปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มคนหนุ่มสาวที่เข้ามาในพื้นที่ต่างชื่นชมและรับรู้ได้ถึงความเป็นดอกไม้ โดยเฉพาะบทเพลงดอกไม้ มีส่วนสร้างบรรยากาศแห่งความสุขให้กับผู้คนอย่างมาก

กลุ่มคนทั่วไปบริเวณหน้าอนุสาวรีย์สามกษัตริย์ จังหวัดเชียงใหม่

กลุ่มคนในพื้นที่อนุสาวรีย์สามกษัตริย์แบ่งเป็น 3 กลุ่มดังนี้

1. กลุ่มผู้ใหญ่ที่ออกกำลังกายในตอนเช้า
2. กลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ
3. กลุ่มนักเรียน

คนกลุ่มที่ 1 อยู่ระหว่างช่วงอายุประมาณ 50-60 ปี เป็นผู้ชาย 1 คนและผู้หญิงอีกประมาณ 10-15 คนมีความสนใจและเข้าร่วมชมผลงานภาพวาดดอกไม้ของคนแก่และเด็กพร้อมกับซักถามและให้กำลังใจกับข้าพเจ้าในฐานะผู้ดำเนินการสร้างพื้นที่ดอกไม้โดยเฉพาะกลุ่มผู้หญิงที่อยู่ในวัยเกษียณอายุราชการจะให้ความสนใจมากเป็นพิเศษ

กลุ่มที่ 2 ประมาณ 5-6 คนและกลุ่มที่ 3 ประมาณ 10 คน คือกลุ่มคนในวัยทำงานและวัยรุ่น ไม่ได้เข้าเยี่ยมชมผลงาน ข้าพเจ้าคิดว่าทั้งสองกลุ่มอยู่ในช่วงวัยของชีวิตที่แข็งแรงและมีกำลัง จึงไม่มีความสนใจกับสิ่ง ผิดปรกติที่วางอยู่ใกล้กับตัวเอง พฤติกรรมของกลุ่มคนที่ต่างวัย ต่างสถานที่ที่มีผลที่แตกต่างกันทางด้านปฏิสัมพันธ์ในผลงานชุด “พื้นที่ดอกไม้” ทำให้ข้าพเจ้าเรียนรู้ว่าบริบทแวดล้อมมีผลต่อความสัมพันธ์ของผู้คน ดังเช่นผลงานดอกไม้ของข้าพเจ้าที่มีลักษณะหนึ่งเดียว แต่เมื่อเข้าไปอยู่ในต่างพื้นที่การแสดงผลพัทธ์ของการคาดหวังกับปฏิสัมพันธ์กับผู้คนที่ต่างไป ดังนั้นอาจสรุปได้ว่า บริบทแวดล้อมมีผลต่อตัวงานศิลปะ

การศึกษาการตั้งน้ในการใช้สัญลักษณ์และการเคลื่อนไหวทางความหมายของดอกไม้

1. การตั้งน้ในการใช้ดอกไม้

การตั้งน้ในการใช้ดอกไม้ในงานศิลปะของข้าพเจ้าอาจเป็นเพราะว่า ข้าพเจ้าเติบโตมาในสังคมที่ได้ให้ความหมายเปรียบเทียบระหว่างดอกไม้กับผู้หญิงประกอบกับความมีใจชื่นชมในธรรมชาติที่งดงามของข้าพเจ้าเอง ทำให้การทำงานศิลปะของข้าพเจ้าไม่โดยวิธีใดก็วิธีหนึ่งมักใช้ดอกไม้เข้ามาเป็นส่วนประกอบซึ่งเป็นพื้นที่หลักในผลงานอย่างสืบเนื่อง

งานในอดีตเป็นภาพ 2 มิติ จะมีดอกไม้พราวอยู่บนเสื้อผ้าของผู้หญิงและส่วนประดับอื่นๆ จนเมื่อข้าพเจ้าสร้างผลงานด้วยวิธีการที่ต่างออกไปในประเภทงานที่หลุดจากผลงาน 2 มิติข้าพเจ้าก็ยังคงใช้ภาพของดอกไม้ทั้งที่เป็นภาพพิมพ์ ภาพวาด ลงบนวัสดุที่แตกต่างออกไปจากเดิม เช่น กล้องกระดาษ ผืนผ้าขาว และนำเสนอในรูปแบบศิลปะจัดวางในผลงานชุด “ดอกไม้ไหว” ดอกไม้บนผืนผ้าที่ข้าพเจ้านำเสนอได้เคลื่อนไหวไปตามแรงพัดของลมและธรรมชาติของวัตถุที่ใช้ซึ่งถอดแบบมาจากภาพดอกไม้ในธรรมชาติที่เห็นอยู่ทั่วไป

หลังจากนั้นในผลงานชุด “พื้นที่ดอกไม้” ซึ่งมีการใช้ผ้าที่มีลวดลายดอกไม้มาทอหุ้ม วัสดุ และสร้างภาพพราวดอกไม้บนผืนผ้าขาวเป็นส่วนประกอบหลัก แต่เป็นการใช้ในเชิงการให้ความหมายเชิงสัญลักษณ์วิธีการ นำเสนอดอกไม้ในผลงานของข้าพเจ้าเปลี่ยนไป ความหมายก็เปลี่ยนไป ในขณะที่งานทั้ง 2 ชิ้นก็ยังคงเต็มไปด้วยดอกไม้

ในผลงานชุด “พื้นที่ดอกไม้” (โครงการศิลปะ) ข้าพเจ้าใช้ดอกไม้จริงผสมกับดอกไม้ประดิษฐ์ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน ไม่ใช่เพื่อนำเสนอความงามของดอกไม้ในธรรมชาติ แต่ข้าพเจ้าใช้ดอกไม้ในปริมาณที่มากกว่าทุกครั้งเพื่อสร้างส่วนแวดล้อมให้ผู้ชมเข้ามาอยู่ในห้องล้อมดอกไม้ โดยหวังว่าผู้ชมจะได้รับความรู้สึกที่ติดใจอยู่ในส่วนแวดล้อมสะพรั่งไปด้วยดอกไม้

ดังนั้นจะพบว่าดอกไม้ไม่เคยหายไปจากผลงานศิลปะของข้าพเจ้า

ในผลงานชุดวิทยานิพนธ์ ข้าพเจ้าผสานการทำงานที่ผสมวิธีการทำงานต่างๆเข้าด้วยกัน ภาพวาดต่างๆของดอกไม้ที่ข้าพเจ้าเคยวาดในอดีต ครั้งยังไม่มาศึกษาระดับปริญญาโทได้ถูกนำมาเป็นอุบายให้ผู้อื่นมาร่วมทำงานเพื่อประดับบ้าน 6 เหลี่ยมของข้าพเจ้า ผืนผ้าลายดอกไม้ยังทอหุ้มวัสดุต่างๆที่ประกอบขึ้นเป็นบ้านและวัตถุใช้สอย บทกวี บทเพลง ดอกไม้ประดิษฐ์ เป็นส่วนประกอบที่ย้ำถึงความมีอยู่ของดอกไม้ในแง่ต่างๆหากข้าพเจ้าจะกล่าวยืนยันว่า ข้าพเจ้าใช้ดอกไม้เป็นสื่อในการทำงานศิลปะมาอย่างต่อเนื่อง ประโยคข้างต้นจะให้ภาพซึ่งเปรียบเทียบเป็นจุดหยุดนิ่งของการทำงานศิลปะที่ใช้ดอกไม้มาอย่างยาวนาน แม้ว่าจะด้วยอุบายที่แตกต่างกัน

2. ส่วนความหมายของดอกไม้

ผลงานทั้ง 4 ชุดที่ข้าพเจ้ากล่าวในข้อที่ 1 ซึ่งประกอบด้วยดอกไม้ตั้งแต่ชุดที่ 1 ถึงล่าสุดแม้จะมีการใช้ดอกไม้เป็นสื่ออย่างต่อเนื่องแต่เมื่อมองย้อนกลับในส่วนของการให้ความหมายพบว่าได้มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

เริ่มที่ผลงาน “ดอกไม้ไหว” นำเสนอการแสดงความรู้สึกชื่นชมธรรมชาติไม่ต่างจากการชื่นชมของคนทั่วไป เพียงแต่ข้าพเจ้านำเสนอลมพัดดอกไม้ในฐานะชิ้นงานศิลปะในพื้นที่แสดงผลงาน

ผลงานชุดที่ 2 ที่ชื่อ “ดอกไม้” ผูกเอาบทบาทของแม่และครูที่ข้าพเจ้าถือครองและแสดงการให้คุณค่าต่อบทบาทนั้น โดยใช้ดอกไม้ใช้ดอกไม้ที่ถูกสร้างขึ้นในวิธีการต่างๆมาวางทับบทบาททั้ง 2 นี้

เมื่อมองจากเวลาที่เขียนนี้ ข้าพเจ้าพบว่าในการใช้สัญลักษณ์อย่างจำยอมต่อทัศนะเชิงบวกที่สังคมเปรียบไว้กับคุณค่าของผู้หญิงในวัฒนธรรมไทยที่ข้าพเจ้าวางซ้อนทับบทบาทของข้าพเจ้าในฐานะผู้หญิง โดยรวมอีกชั้นหนึ่ง

ผลงานโครงการศิลปะถือเป็นผลงานชิ้นแรกที่เปิดให้ผู้ชมเข้าร่วมโดยเข้ามาอยู่ในส่วนห้อมล้อมของดอกไม้ทั้งจริงและประดิษฐ์ “พื้นที่ดอกไม้” ที่ข้าพเจ้าคาดหวังในการทำงานชิ้นนี้หมายถึงการให้สภาพแวดล้อมที่ดีแก่ผู้ชม

ในงานชุดวิทยานิพนธ์ ความหมายของดอกไม้ยังคงความหมายที่ดีสืบเนื่องมาจากงานชิ้นที่ 3 แต่มีวิธีการ อูบายในการจัดการที่ละเอียด มีส่วนปลีกย่อยที่เพิ่มขึ้น

ข้าพเจ้าอาจจะกล่าวได้ว่า แม้การตั้งข้อสังเกตในข้อที่ 1 ว่ามีการตั้งนัยในการใช้ดอกไม้ในงานศิลปะ แต่ข้าพเจ้ากลับพบความเคลื่อนไหวในส่วนการให้ความหมายของดอกไม้ที่ถูกนำเสนอในผลงานทั้ง 4 ชุด

“ดอกไม้ไหว” คือชื่อผลงานดอกไม้ของข้าพเจ้าในชุดที่ 1 การคิดงานเริ่มที่การเคลื่อนไหวของดอกไม้ในท่ามกลางลมที่โบกพัดแสดงให้เห็นว่าก่อนหน้านี้มุมมองของข้าพเจ้าต่อดอกไม้เป็นมุมมองธรรมชาติโดยทั่วไป เช่นเห็นการดำเนินไปในสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติในมุมกว้าง

การเคลื่อนไหวระดับที่ 2 ในส่วนความหมายของดอกไม้ของข้าพเจ้าคือการขยับเข้าหาเนื้อหาและสร้างความหมายเชิงรูปธรรมแห่งความเป็นดอกไม้ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของข้าพเจ้า โดยการเริ่มใช้วัตถุจริงที่ห่อหุ้มด้วยดอกไม้เข้ามาอธิบายความผ่านกระบวนการทางศิลปะ เช่น โด๊สนักเรียน เดียงเด็ก เป็นต้น

ระดับที่ 3 ดอกไม้ของข้าพเจ้าละจากความหมายในเชิงสังคมวัฒนธรรม สร้างพื้นที่แห่งความเป็นนามธรรมด้วยการตั้งประเด็นกับตัวเองว่า “อยากให้งานดอกไม้ของตัวเองเป็นอย่างไร”

1. ผิดคิดว่าตนเอง
2. ไม่จำกัดเรื่องสถานที่ สำหรับติดตั้งงาน
3. ให้ประโยชน์ควบคู่ไปกับความงาม

ถึงแม้ผลงานชุดที่ 3 จะมีอุปสรรคในการติดตั้งแต่ข้าพเจ้าถือว่าเป็นการพยายามแสดงความเป็นตัวตนผ่านงานศิลปะ ผ่านการทำงานศิลปะชุดนี้ข้าพเจ้าเข้าใจการกำหนดความสัมพันธ์ของศิลปะกับมนุษย์ในแง่ที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น

การศึกษาระหว่างจุดที่หยุดกับการเคลื่อนไหวที่ว่าด้วยดอกไม้ในงานศิลปะของข้าพเจ้าในช่วงเวลา พ.ศ. 2548 – 2550 ที่ข้าพเจ้าทบทวนหาคำตอบให้กับตัวเอง โดยมีงานศิลปะเป็นกระบวนการสามารถสรุปได้ว่าจุดที่หยุดคือ การใช้สื่อดอกไม้ทั้งอย่างตรงไปตรงมาและทั้งเชิงสัญลักษณ์ และจุดที่เคลื่อนไหวคือการวางความหมายผ่านดอกไม้ในผลงานจากธรรมชาติสู่กึ่งจินตนาการ ความหมายดอกไม้ทางวัฒนธรรมสู่ความหมายที่ยิ่งใหญ่กว่าคือความรู้สึกที่ดีที่มนุษย์จะพึงมอบให้แก่กัน โดยนำเสนอในส่วนของรูปแบบศิลปะและการจัดการที่แตกต่างข้าพเจ้าอาจสรุปความหมายตรงจุดที่ว่า “ศิลปะคืออะไรก็ได้ที่อิสระและเป็นที่ยอมรับ”